

Fig. 1. Haarslev. Ydre, set fra Nordvest.

H. M. 1913

HAARSLEV KIRKE

VESTER FLAKKEBJERG HERRED

Kirken nævnes i Roskildebispens Jordebog o. 1370 med to Ploves Land og svarede da en Afgift paa 2 Mark¹. Margrethe Finche, sal. Dr. Jørgen Fiuhrens, fik 2. April 1664 tilskødet Patronatsretten²; senere kom Kirken under Holsteinborg, men gik over til Selveje 1. Juli 1915.

Om det paafaldende lave Taarn har Præsten (1755) optegnet følgende »gamle fabuløse Tradition og mere end latterlige Digt«: Da Taarnet var saa lavt, næppe 2 Alen højere end Kirken, og sat paa den nordre Side, skal en Kvinde have staaet paa Høye Vejrmølle, som er 3 Fjerdingsvej fra Haarslev, og i Fortrydelse herover taget en Sten i sit Flette- eller Hosebaand og kastet den efter Kirketaarnet; men den faldt ned paa Hyllested Mark. Den kaldtes derfor Høye-Stenen og var 6 Alen lang, den mindste Ende 3 Alen bred, i Form som en Pyramide.

Kirken ligger i Landsbyens sydvestlige Udkant paa et næsten fladt Terræn. Kirkegaarden er udvidet mod Øst og til alle Sider omgivet af nyere Hegns-mure. En *Kirkelade* omtales 1661 (Rgsk.).

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib samt paa Nordsiden et gotisk Taarn, hvis underste Stokværk nu er Vaabenhus.

Det oprindelige Anlæg, Kor og Skib, er opført af raa og kløvet *Kamp*, for en væsentlig Del af ret ringe Størrelse, samt *Fraadsten*; der findes tilhugne Hjørnekvadre, af hvilke ialfald de nederste er af Kamp. Ogsaa enkelte *Kridtstenskvadre* ses i Murene, hvor de forskellige Materialer iøvrigt er blandet mellem hinanden, men lagt i ret regelmæssig gennemløbende Skifter. Nogen Sokkel ses ikke, og en cementeret Fod omkring hele Kirken hindrer en nærmere Undersøgelse. Skibets romanske Murhøjde er o. 5,65 m over det cementerede Fortov ved Bygningens nordvestre Hjørne. Murbehandlingen har været med helt dækkende, jævne og svære Pudslag baade udvendig og indvendig. Koret har kun bevaret et Østvindue, der staar som en udvendig Blænding (87 cm bred) over den moderne Præstedør, som skærer sig op deri. Skibet har haft tre noget bredere Vinduer i hver af Langmurene; de fem af dem indgaar i de nyere Vinduer, saaledes at kun det øverste af dem ses, medens det vestligste Nordvindue er bevaret ubeskadiget lige over Døren, blændet i selve Lysningen med Munkesten. Det er udvendig sat af Fraadsten, kiledannede i Buestykket og maaler til denne Side 169×100 cm, indvendig 176×105 cm. Dets Buetop sidder udvendig o. 100 cm under Overkanten af den romanske Mur. Paa Sydsiden ses Spor af den oprindelige Dørs nederste Del (110 cm bred) under det vestligste Vindue. Norddøren er fuldstændig omdannet, men sidder paa sin gamle Plads. I Kirkens Indre er den store, rundbuede Korbue udvidet, men med Bibeholdelse af de oprindelige Kragbaand af Fraadsten med Karnisprofil i Underkanten. Størstedelen af de tre romanske Gavle er ogsaa bevaret under de yngre Paamuringer. Triumfgavlen har paa Østsiden Riller til Anlæg for det romanske Kortag samt et Hul for den Rygaas, der har baaret det.

Gotiske Omdannelser og Tilføjelser. I den seneste Del af Middelalderen er Kirken blevet overhælvvet med ret stærkt bukledede *Hvælv*, eet kvadratisk Fag i Koret og tre smalle Fag i Skibet. Korhælvvet er af almindelig sengotisk Karakter med lille Topkvadrat i Ribbekrydset og Halvstens Overribber med Trinsten. I Skibet er Ribberne kun Kvartstens og har alle Tværsten, de to vestre ogsaa Topkvadrat. I disse to Fag er desuden Skjoldbuer og Gjordbuer prydede med en Række Affasningssnit langs alle Kanter. Skibets Hvælv har ingen Overribber. I det sydvestre Hjørne har der i en Kappe været en nu tilmuret Lem, gennem hvilken der tidligere har været Adgang til Loftet. Samtidig med Overhælvningen er formodentlig Gavlene forhøjede med Munkesten; saavel Korets som Skibets Østgavl har i Spidsen en enkelt, spidsbuet Blænding og glatte Kamme; Vestgavlens Spids er ommuret med smaa, moderne Sten.

Taarnet er tilbygget af Munkesten omtrent samtidig med Overhælvningen; det har rimeligvis oprindeligt staaet med blank Mur. Det er ejendommelig

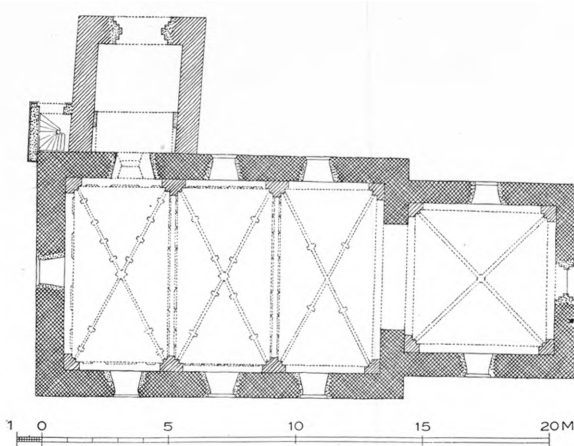

Fig. 2. Haarslev. Plan. 1:300. Maalt af Arne Nystrom 1928.

nok beliggende o. 1 m fra Skibets Mur udfor Norddøren og er forbundet med Skibet ved en samtidig, oprindelig ganske lav Mellembbygning med Saddeltag, hvis Rygning laa et Stykke under Skibets gamle Gesimshøjde og vinkelret paa Skibets og Taarnets Mure; Aftryk af Taget ses baade paa Taarnets og Skibets Mure. Mellembbygningens Sidemure har været o. 2,20 m høje, hvoraf imidlertid kun den nedre Halvdel er bindig med Taarnet. I Taarnet var oprindelig tre Stokværk, og til de øvre maa Adgangen have været ad indvendige Trætrapper; i ny Tid er de to underste Stokværk slaaet sammen til eet og benyttes nu som Vaabenhus; Rummet overdækkes med en Tøndehvælving; ny Norddør og derover Vindue. Trappen til øverste Stokværk er lagt i en ny *Tilbygning* mod Vest, udenfor Mellembbygningen, der samtidig er forhøjet til samme Gesimshøjde som Skibets. Man gaar nu ind i Taarnets øverste Stokværk sydfra gennem Tagrummet over Mellembbygningen, hvor Taarnmuren før stod fri. Klokestokværket har til alle Sider to tætsiddende, fladbuede Glamhuller samlede i en fladbuet Blænding. De søndre Glamhuller er dog tilmurede, efter at de ved den moderne Forhøjelse af Mellembbygningen var kommet til at ligge under dennes Tag. I Nord hæver Gavlen sig med tre spidsbuede Højblændinger og fem Kamtakker, afdækkede dels med Munketegl, dels med almindelige Vingetegl. Gavlen mod Syd er ommuret, tildels med smaa Sten, og har ingen Blændinger; de fem Kamtakker er afdækkede som Nord-sidens.

Tagværkerne over Kor og Skib er af Krydsbaandstype, sentmiddelalderlige, af Eg. Nummerering ses ikke. Taarnet har ligeledes bevaret sit gamle Egetagværk med dobbelt Lag Hanebaand, af hvilke dog de underste alle er fornyede i Fyr.

Kirken staar nu indvendig og udvendig hvidtet, med mørkt farvet Sokkel; Tagene er hængt med Vingetegl.

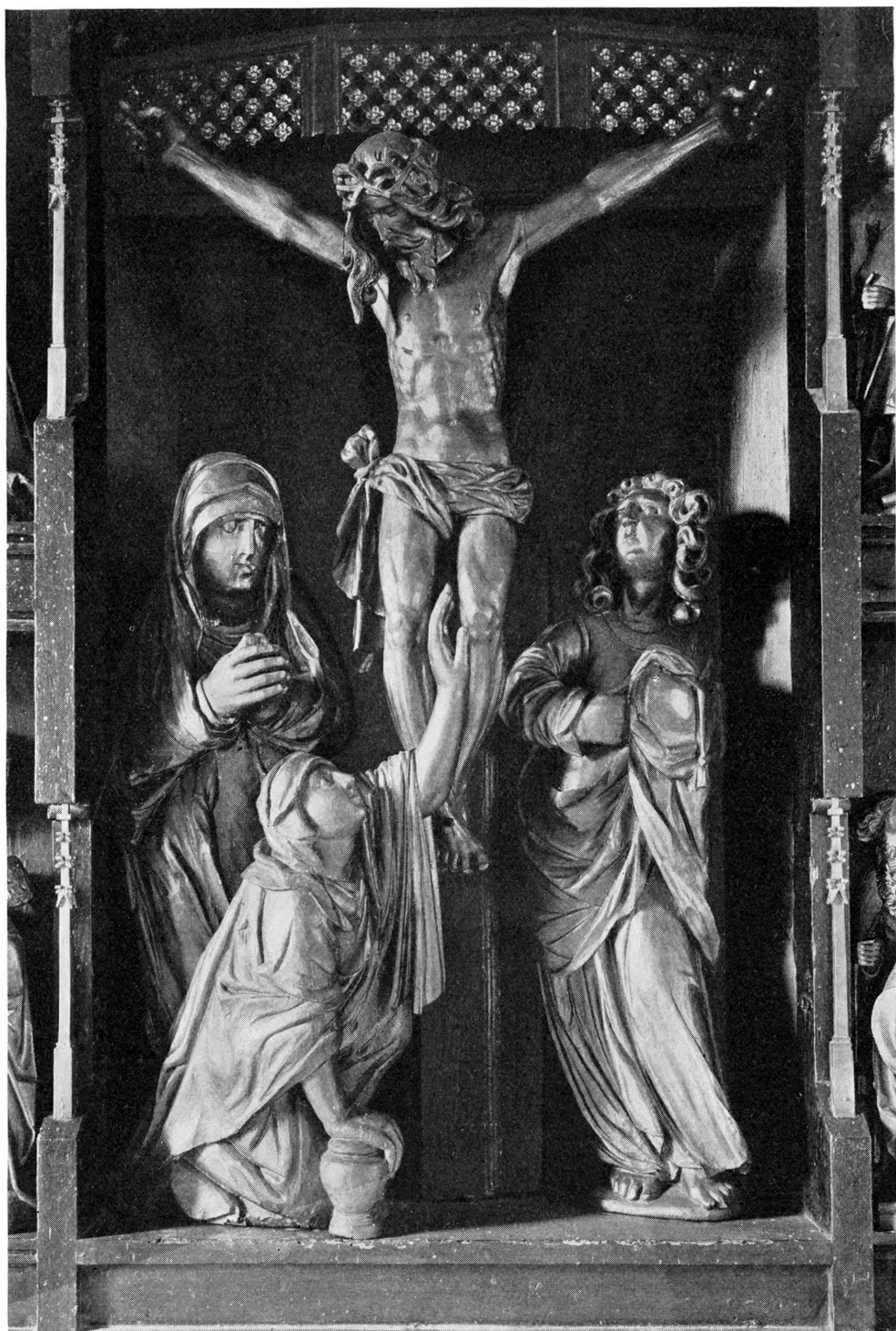

Fig. 3. Haarslev. Altertavle, for Istandsættelsen (S. 862).

V. H. 1931

INVENTAR

Altertavlen (Fig. 3), paa nyt Alterbord, indeholder Dele af en trefløjet, sen-gotisk Tavle fra o. 1525, men er omdannet til forskellig Tid. Af den gamle Tavle, fra »Næstved-Krucifiksmesteren«s Værksted³, er i Midtskabets to tredelte Sidefelter bevaret de oprindelige Grupper, som ifølge Høyen⁴ havde følgende Underskrifter: Bebudelsen: »Som Jomfru Maria vor bebuden«, Kri-sti Fødsel: »Som Guds Søn aff Mennesker vor fød«, De hellige tre Konger: »Som Guds Søn vor offred« (den ene af Kongerne var Neger), Besøgeisen: »Som Jomfru Marie søkthe Elizabeth«, Omskærelsen: »Som vor Hærre vor omskoren«, Fremstillingen i Templet: »Som Jomfru Marie vor i Kierken«. Ræk-kefølgen var fra oven nedad og begyndte med Sidefeltet til venstre (for Besku-eren). Midtskabets Felter adskilles ved Rammestykker med gotiske Spir. I Fløjene er anbragt Figurer af Apostlene, allerede i 1832 omflyttede, saaledes at Underskrifterne ikke passede til Figurerne. Høyen har noteret, at »Symmon« stod under Jacobsfiguren. Han har karakteriseret Figurstilen som »temmelig smalle Figurer, langnæsede Ansigter, udkæmmet Haar og Skæg, stive Folder, stærkt fremhævede, men rolige og ej med det Sving, som Bergs«. Bag paa

V. H. 1931

Fig. 4. Haarslev. Altertavlens Krucifiksgruppe. For Istandsættelsen.

Fløjene var der følgende Malerier: »Kristus afklædes paa Golgatha; hans hudflettede Legeme fuldt af Blod. Hans Gravlægning (Personernes Navne her saavel som i det følgende staar i Glorien). Han nedtages af Korset. Han korsfæstes (?). Det har været ret kraftige Farver. Runde Ansigter, buttede, tykke Ekstremiteter; brune Konturer. Lange Næser paa flere af Figurerne ligesom i Skulpturerne«. Hvorledes Midtfeltet oprindelig har været, kan ikke siges, men maaske har en Helgenfremstilling været Anledning til, at Midtskabet o. 1650—60 er blevet delvis omdannet, saaledes at det nederste større Felt har faaet en Figurgruppe (Fig. 4) af Kristus paa Korset omgivet af Maria, Johannes og Marie Magdalene. I det øvre lavere Felt er anbragt en Fremstilling af Nadveren, hvor der paa Ryggen af Kristi Tronstol er indskaaret Aarsallet 1632. Ved samme Lejlighed har Midtfeltet faaet Nicheform.

De to Grupper er muligvis af Abel Schrøder⁵. Gitterværksbaldakinerne er antagelig fra 1845 (Kaldsbog), og Topstykkerne er tilsat i 1926. Paa Bagklædningen er indskaaret en Degnerække fra 1681 til 1879. Tavlen fik ved Istandsættelsen 1937⁶ broget Staffering, og Figurerne anbragtes i rigtig Rækkefølge.

Altersølv. Kalk (Fig. 5), 21 cm høj, fra 1572. Den ottetungede Fod, med skiftevis halvrunde og stumpvinklede Tunger, har paa en af Siderne en støbt Krucifiksgruppe med Kerubhoved foroven, Kranium forneden og under Fodranden graverede Versaler: »Her Hans 1572 Lavreis Hansen, Per Nielsen oc kaaster Somen XXXXI Lod Søl XXVI Daler«. Aarsallet er muligvis senere og med en anden Haand. Ottekantet Skaft, fladtrykt Knop med to Gange otte graverede, akantusbladsmykkede, flade Tunger og mellemfaldende Rude-toppe med graveret »INRI IHSU«. Kummen hviler i en Underdel, af tolv kantstillede, opdrevne, aflange Bukler, der foroven afsluttes af en Bølgeste og Kant af graverede Bladtunger. Foden er stemplet med Næstveds Sølvmærke og samme Mestermærke som paa Kalken i Hyllested (S. 878 og Oversigt). *Disk* fra o. 1800, stemplet C. P. B.

Alterstager, 30 cm høje, af gotisk Form, med tre Ringe om Cylinderskaftet, den mellemste fladtrykt, leddelt og skarprygget.

Font af Granit, romansk, af to Sten. Den bægerformede Kumme, 70 cm i Tvm., har foroven en flad Tovsnoning; Skaftet tre lignende, modsat snoede. Den firsidede Fod har øverst en Rundstav og forneden paa Hjørnerne flade, midtryggede Knopper. Kummen er udfyldt med Cement.

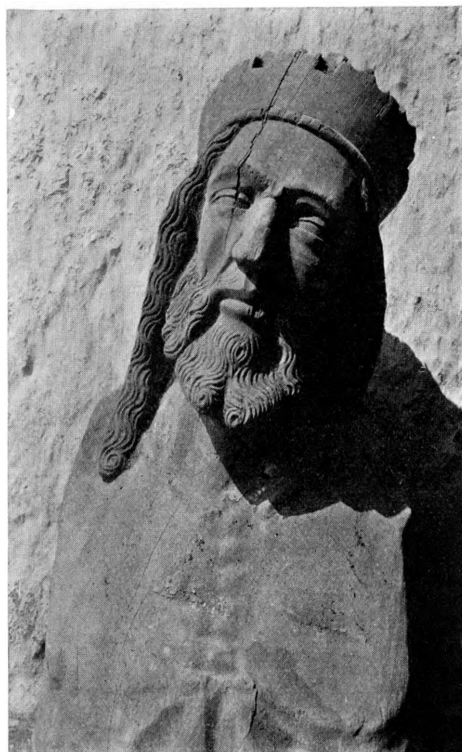
Fad, 1896, forsølvet; *Kande* af Tin, stemplet: »James Dixon & Son [18]36«.

**Korbuekrucifiks* (Fig. 6), fra o. 1400. Den stærkt medtagne, 145 cm høje Figur bærer, usædvanligt for denne Tidstype, Krone, der er skaaret i eet med Hovedet. Kraftig hvælvet Brystkasse med markerede Ribben. Kort Lændeklæde med nedhængende Flige ved begge Sider, let bøjede Knæ og

V. H. 1931

Fig. 5. Haarslev. Alterkalk 1572
(S. 864).

H. M. 1918

Fig. 6. Haarslev. *Korbuekrucifiks
(S. 864).

adskilte Fødder, hver med sit Naglegab. Rester af Kridtgrund med Farvespor. Nu i Nationalmuseet.

Af †Korstræet var 1913 endnu bevaret den vandrette Arm med hvælvet Midtparti, frit udarbejdede gotiske Blade langs Kanten, og endende i to Firpasmedailloner med Lukas' og Mathæus' Tegn.

†Korgitter, lavet 1663—64 (Rgsk.).

Prædikestol fra o. 1825—50; i ny Tid er Felterne noget omdannet ved Indsættelse af Ny-Renaissance Portalfelter. Mørkebrun Maling med Guld.

Stolestader fra 1854, efter Forbillede af Ting-Jellinges Stoleværk (S. 872), som var »af en smagfuld og beqvem Construction« (Kaldsbog).

†Pengeblok, anskaffet 1663—64 for 2 Mark (Rgsk.)

Klokker. 1) 1626. Versaler mellem Liljefrise og Løvværksfrise: »Aus den Fevwer bin ich geflossen, Felix Fuchs hat mich gosen, Anno 1626«. Tvm. 94 cm.

2) Støbt af H. Gamst & H. C. Lund i Kiøbenhavn 1852.

Den tidligere Klokke havde (1755) Indskriften: »Durch das Feuer und Hitze bin ich geflossen Meister Claus von Dam hat mich gegossen. Anno 1643«.

Gammel Klokkestol af Eg til to Klokker.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72 (RA). — Kaldsbøger 1738—1809, 1784—1838 (LA). — Præstendberetninger 1755 (NM), 1759 (LA). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1884, C. Borch og Hugo Matthiessen 1913. Revideret af P. N. og V. H. 1931.

Høyens Notebog XII. 1832. S. 32 (NM). E. Mau: Optegnelser fra Haarslev Sognekald i Sjælland (Kirkehist. Saml. 1. R. I, 510—23). S. M. Beyer: Topographie over Egitzlefmagle Sogn og Vester-Flakkeberg Herreds Pastorater. 1820. S. 109—11.

¹ S. R. D. VII, 118. ² Kronens Skøder II, 152. ³ Danmarks Kirker. Præstø Amt. S. 1075. ⁴ Høyen S. 32. ⁵ Danmarks Kirker. Præstø Amt. S. 1083. ⁶ Istand-sættelsen skyldes Einar V. Jensen. Bag paa Tavlen er indskaaret: Aage Brøns 1918.

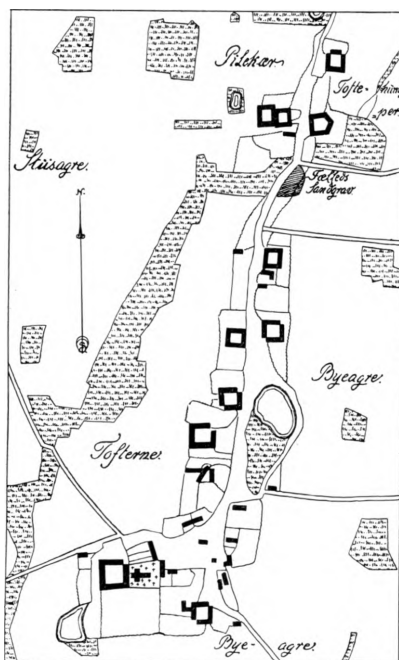

Fig. 7. Haarslev 1783.